

AYT EDEBİYATIN ÖZÜ

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1 : TÜRK EDEBİYATINA GİRİŞ	2
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	7
BÖLÜM 2 : COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER : ŞİR	9
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	12
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	32
BÖLÜM 3 : ANLATMAYA BAĞLI METİNLER : HİKÂYE	35
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	40
BÖLÜM 4 : ANLATMAYA BAĞLI METİNLER : ROMAN	43
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	48
BÖLÜM 5 : GÖSTERMEYE BAĞLI METİNLER : TİYATRO	51
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	54
BÖLÜM 6 : ANLATMAYA BAĞLI METİNLER :	
DESTAN - MASAL - FABL - EFSANE	57
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	60
BÖLÜM 7 : METİN TÜRLERİ : ÖĞRETİCİ METİNLER	61
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	70
BÖLÜM 8 : DÜNYA EDEBİYATI / EDEBİYAT AKIMLARI	72
ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	78

GÜZEL SANATLAR VE EDEBİYAT

- Duygu ve düşüncelerin söz ya da yazıyla etkili ve güzel bir biçimde anlatılması sanatına edebiyat denir.
- Bir duygunun, tasarımın, güzelliğin dışı vurumunda, anlatımında kullanılan yöntemlerin tümüne sanat denir.
- Müzik, resim, heykel, mimarlık, tiyatro vb. insanda coşku ve hayranlık uyandıran sanatlar ise güzel sanatlar olarak adlandırılır. Edebiyat da güzel sanatların bir şubesidir. Çünkü edebiyat da güzel sanatlar gibi estetik haz uyandırma kaygısı taşır.
- Sözün ahenk ve betimlemeye dönük olması yönüyle edebiyat özellikle müzikle içli dışlı olmuştur hep. Ayrı-

ca edebiyatla sinema ve tiyatro arasında da alışveriş olmuştur. Öncelikle edebiyat sinemaya ve tiyatroya da kaynaklık etmektedir. Örneğin klasikleşmiş edebî yapıtlar sinemaya ve tiyatroya uyarlanmaktadır.

- Ancak güzel sanatlar, kullanılan malzemeler ve malzemenin kullanılışı yani üslup ve biçim yönüyle birbirlerinden az çok ayrılır, buna göre de sınıflandırılır. Çünkü bunların bir bölümü göze, bir bölümü de kulağa hitap eder. Bu sanat dallarından şiir, edebiyat, müzik kulağa; resim, fotoğraf, mimari, heykel de göze hitap etmektedir. Bunlar arasında hem göze hem kulağa hitap eden sanatlar da vardır: tiyatro, opera, bale, sinema ...

Konu

Anlatımı

GÜZEL SANATLAR KLASİK SINIFLANDIRMA

İşitsel (Fonetik) Sanatlar

- Edebiyat
- Müzik

Görsel (Plastik) Sanatlar

- Resim
- Mimari
- Hat
- Heykel
- Minyatür
- Tezhip
- Çini

Dramatik (Ritmik) Sanatlar

- Tiyatro
- Sinema
- Opera
- Bale
- Dans

GÜZEL SANATLAR MODERN (ÇAĞDAŞ) SINIFLANDIRMA

Yüzey Sanatları

- Süsleme
- Duvar resmi
- Fotoğraf
- Minyatür
- Hat
- Ebru

Ses Sanatları

- Müzik

Hacim Sanatları

- Heykel
- Kabartma
- Seramik

Dramatik Sanatlar

- Tiyatro
- Opera
- Sinema

Dil Sanatları

- Roman
- Hikâye
- Şiir
- Masal
- Destan

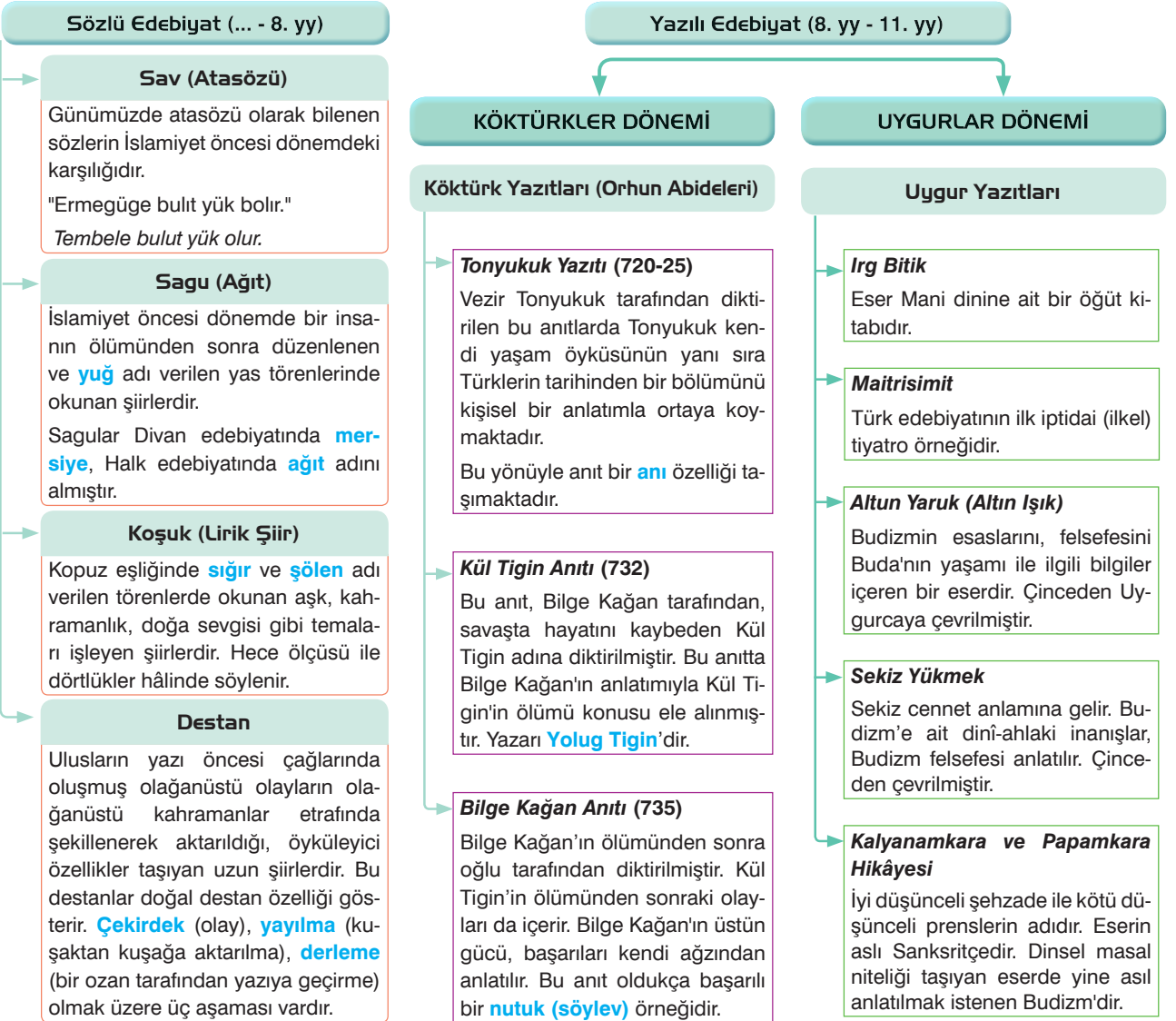
EDEBİYATIN BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİSİ

- Edebiyat; dili araç olarak kullanan bütün bilim dallarıyla ilişkilidir. Ayrıca insanların kişilikleri, ruh hâlleri, ilişkileri, meslekleri, yaşadıkları sosyal ve siyasi çevreleri vb. edebiyat eserinin malzemesini meydana getirir. Yani edebiyatın birinci ve en önemli konusu "tarihî, sosyal ve psikolojik bir varlık olan insan"dır. Bu bakımdan edebiyatın, insanı ve toplumu değişik yönleriyle inceleyen "psikoloji, sosyoloji, tarih, felsefe, toplum bilimi, ruh bilimi, dil bilimi, coğrafya, din" gibi bilim dallarıyla yakın ilişkisi vardır. Bu bilim dalları, edebiyat araştırmalarını kolaylaştırır.

TÜRK EDEBİYATININ ANA DÖNEMLERİ

İslamiyet'ten Önceki Türk Edebiyatı	İslamî İlk Eserler (Geçiş Dönemi Eserleri)	İslamiyet Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı	Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı (19. yy. - ...)
<ul style="list-style-type: none"> ► Sözlü Edebiyat (? - 8. yy.) ► Yazılı Edebiyat (8 - 11. yy.) 	<ul style="list-style-type: none"> ► <i>Kutadgu Bilig</i> ► <i>Divanü Lügati't-Türk</i> ► <i>Atabetü'l-Hakayık</i> ► <i>Divan-ı Hikmet</i> ► <i>Dede Korkut Hikâyeleri</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ► Divan Edebiyatı (13. yy. - 19. yy.) ► Halk Edebiyatı ► Anonim Halk Edebiyatı ► Tekke Tasavvuf Halk Edebiyatı ► Âşık Tarzı Halk Edebiyatı 	<ul style="list-style-type: none"> ► Tanzimat Edebiyatı (1860-1896) ► Servetifünun Edebiyatı (1896-1901) ► Fecriati Edebiyatı (1909-1912) ► Millî Edebiyat (1911-1923) ► Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-.....)

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK EDEBİYATI

İSLAMİYET ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI

HALK EDEBİYATI

- ▶ 13. yüzyıldan itibaren Anadolu'da İslamiyet öncesi sözlü edebiyatın devamı olarak sözlü geleneklerden ve halkın kültüründen hareketle şekillenmiş ve halka hitap eden bir edebiyat olarak varlığını devam ettirmiştir. Din eksenli İslam medeniyeti belirleyici unsur olmuştur.

DİVAN EDEBİYATI

- ▶ Osmanlı sahasında 13. yüzyılda tema ve şekil olarak İslam kültürü çevresinde şekillenmeye başlamış, 19. yüzyıla kadar etkili olmuştur. Bu dönemde Türk edebiyatı hem tema hem de biçimsel bakımdan Arap ve Fars edebiyatının etkisinde gelişmiştir.

BATI ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI

TANZİMAT EDEBİYATI

- ▶ 1860-1896 yılları arasında etkili olmuş, bu dönemde edebiyata roman, tiyatro, makale gibi türler girmiştir.

SERVETİFÜNUN EDEBİYATI

- ▶ 1896-1901 yılları arasında etkili olmuş, bu dönemde Batı tarzı edebiyat kesin bir başarıya ulaşmıştır.

FECRİATİ EDEBİYATI

- ▶ 1909-1912 yılları arasında etkili olmuş, Türk edebiyatındaki ilk edebî beyanname yayımlanmıştır.

MİLLÎ EDEBİYAT

- ▶ 1911-1923 yılları arasında etkili olmuş, bu dönemde dilde sadeleşme ve yerlilik gerçekleşmiştir.

CUMHURİYET EDEBİYATI

- ▶ 1923'te Cumhuriyet'in ilanı ile başlamış, çok farklı anlayışlarla günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

TÜRK DİLİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

ESKİ TÜRKÇE DÖNEMİ

KUZEY - DOĞU TÜRKÇESİ

- ▶ Eski Türkçenin devamı olarak 13. yüzyıl ve 14. yüzyıllarda Hazar Denizi'nin kuzeyinde ve Orta Asya'da kullanılmıştır.
- ▶ Eski Türkçenin özelliklerini geliştirerek devam ettiren bu yazı dili Kuzey ve Doğu Türkçesi olmak üzere iki kolda gelişmiştir.

- ▶ **Kuzey Türkçesi (Kıpçak Türkçesi):** 13-15. yüzyıllarda Hazar Denizi'nin kuzeyinden batıya yayılan Türklerin konuştuğu, Kıpçak Türkçesi ve Tatarca olarak da adlandırılan dildir.
- ▶ Kıpçak Türkçesiyle oluşturulan eserler içinde en önemlileri şunlardır: Kodeks Kumanikus, Hüsrev ü Şirin, Gülistan Tercümesi

- ▶ **Doğu Türkçesi (Çağatay Türkçesi):** Doğuda bulunan Türkler arasında, Türkistan ve Altınordu'da kullanılan ve 15. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar süren yazı dilidir.
- ▶ Bu dönem eserlerinin en önemlileri Ali Şir Nevai'nin Muhakemetü'l-Luğateyn adlı eseri ile Babür Şahın Babürnâme'sidir.
- ▶ Çağatayca 20. yüzyılda yerini Özbekçeye bırakmıştır.

BATI TÜRKÇESİ

- ▶ Eski Türkçe Dönemi'nden sonra Orta Asya'dan batıya doğru yayılan Batı Türklerinin kullandığı dildir. Batı Türkçesi 13. yüzyıldan günümüze kadar gelmiştir. Oğuz şivesine dayanan Batı Türkçesi gelişimi Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olarak üç devreye ayrılmıştır.

- ▶ **Eski Anadolu Türkçesi:** Batı Türkçesinin ilk devrini oluşturan Eski Anadolu Türkçesi, 13. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar devam etmiş, Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve ilk Osmanlı Dönemi'nde konuşulmuştur.

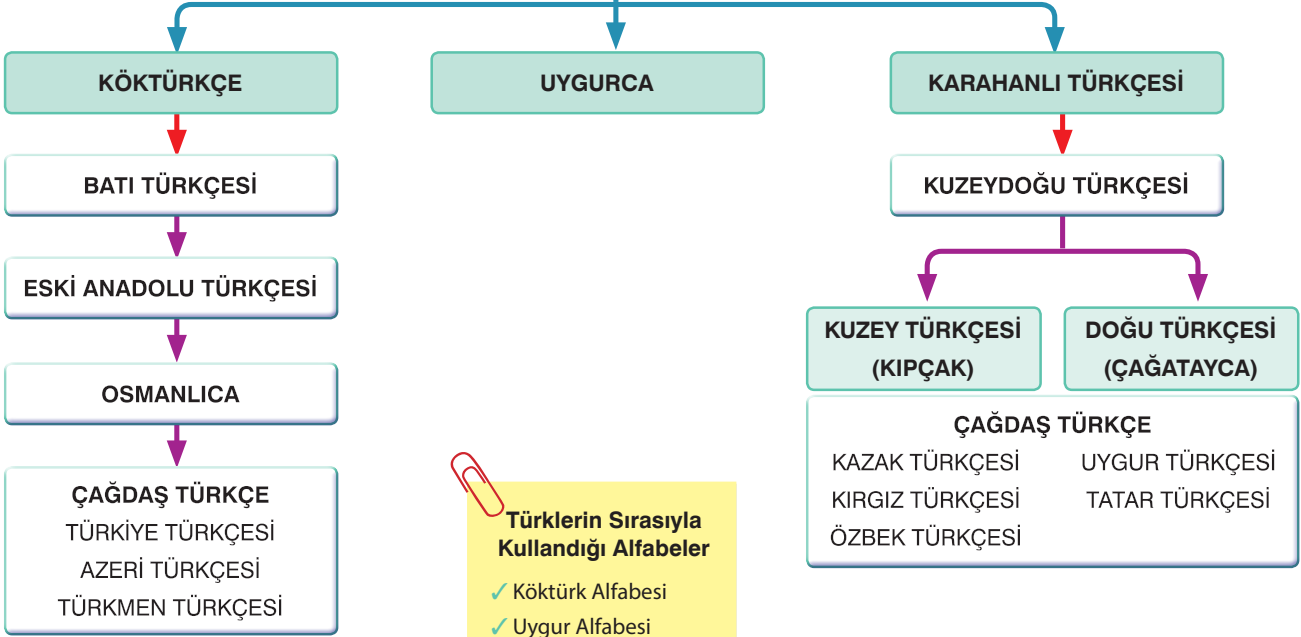
- ▶ **Osmanlı Türkçesi:** 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde, Hazar'dan Orta Avrupa'ya, Kırım'dan Afrika'ya kadar geniş bir sahaya yayılmış olan Osmanlı Türkçesi yabancı dillerin özellikle de Arapça ve Farçanın etkisinde kalmıştır.

- ▶ **Çağdaş (Modern) Türkçe:** Günümüzde konuşulan Türkçedir. Şive farklılıklarına göre Türkiye Türkçesi, Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi gibi isimlerle anılan bu Türkçe günümüzde çok geniş bir alanda yirmeye yakın yazı diliyle varlığını devam ettirmektedir.

TÜRK DİLİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

Türkçenin Karanlık Çağı

→ ALTAYCA → İLK TÜRKÇE → ANA TÜRKÇE

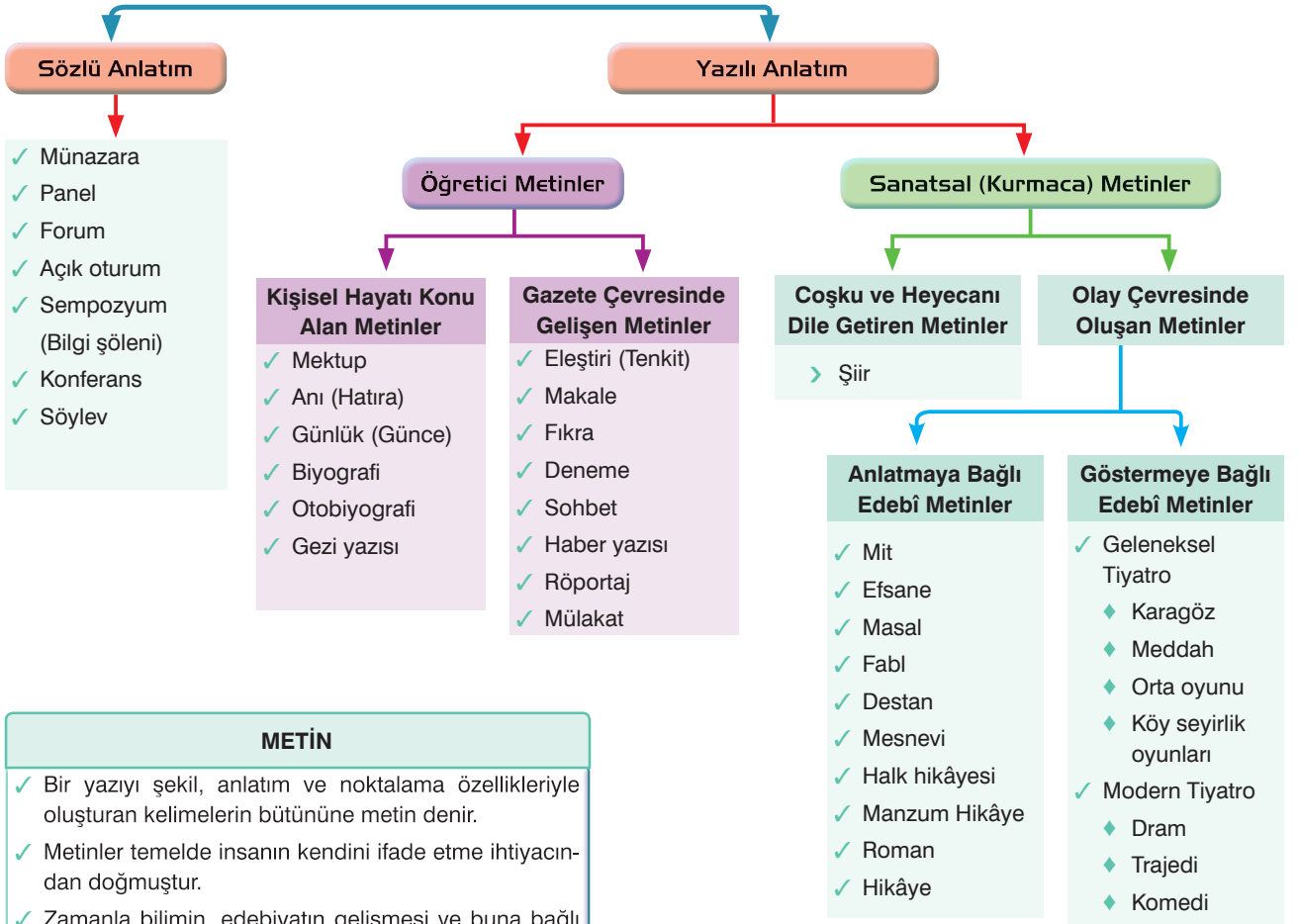
Türklerin Sırasıyla Kullandığı Alfabeler

- ✓ Köktürk Alfabeti
- ✓ Uygur Alfabeti
- ✓ Arap Alfabeti
- ✓ Kiril Alfabeti
- ✓ Latin Alfabeti

DİLİN KULLANIMINDAN DOĞAN TÜRLER

Dil	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aynı toplulukta yaşayan veya aynı millettten olan insanların anlaşabilmelerini sağlayan gelişmiş bir iletişim aracıdır. ➤ Dil, toplumun ortaklaşa meydana getirdiği ve kullandığı canlı bir varlık, sosyal bir kurumdur. ➤ Dilde zamanla kullanımdan doğan bazı farklılıklar oluşur. ➤ Coğrafi ve kültürel etmenler bu farklılıkların oluşmasında rol oynar. 	Standart (Ölçünü) Dil	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bir ülkenin resmi işlerinde kullandığı dildir. ➤ Ülkemizin yani Türkiye'nin standart dili İstanbul Türkçesidir.
Konuşma Dili	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Halkın günlük yaşamında kullandığı ve yazı dilinden az çok farklarla ayrılmış bulunan dile konuşma dili, günlük dil denir. ➤ Konuşma dilinde sözcükler farklı şekilde ifade edilebilir. ➤ Kimi sesler değişebilir, bazı heceler yutulabilir. 	Lehçe	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bir dilin bilinmeyen, çok eski dönemlerinde ayrılmış kollarına denir.
Yazı Dili	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bir ülkede konuşulan ağızlar içinden yaygınlaşıp egemen olan ortak dilin yazışmalarda kullanılması, bilim ve sanat yapıtlarının bu ortak dile yazılması sonucu ortaya çıkan yazılı dildir. ➤ Genelde yazı dili ve edebî dil kavramları eş anlamlı kullanılmaktadır. 	Şive	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bir dilin izlenebilen tarihi dönemlerinde ayrılmış koludur.
		Ağız	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bir dilin en yeni zamanda ayrılmış küçük bölge kollarıdır.
		Argo	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Toplum düzeninin dışında kalan kişilerin kendi aralarında kullandıkları özel dil, bu dili belirleyen sözcük ve deyimlerdir.
		Jargon	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aynı meslek veya topluluğa (atölye, okul, kışla vb.) mensup olan şahısların benimsedikleri özel terimlerin bütünüdür.

METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI

METİN

- ✓ Bir yazıyı şekil, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütününe metin denir.
- ✓ Metinler temelde insanın kendini ifade etme ihtiyacından doğmuştur.
- ✓ Zamanla bilimin, edebiyatın gelişmesi ve buna bağlı olarak farklı alanlarda metinlerin yazılması, metinlerin sınıflandırılması sonucunu doğurmuştur.
- ✓ Genel olarak öğretici ve sanatsal (kurmaca) olarak ikiye ayrılan metinler anlatım türlerine, kullanılan dilin işlevine, yazılış amaçlarına, gerçeklikle ilişkilerine göre gruplandırılabilir.

ÖĞRETİCİ METİNLER

- ✓ Açıklamak, bilgi vermek, öğretmek amacıyla yazılır.
- ✓ Konuyla ilgili duygu ve düşünceler kısa ve kesin ifadelerle dile getirilir.
- ✓ Dil, daha çok, göndergesel işlevde kullanılır.
- ✓ Söz sanatlarına, kelimelerin mecaz ve soyut anlamlarına pek yer verilmez.
- ✓ Verilen bilgiler, yapılan açıklamalar örneklerle, tanımlarla pekiştirilir.
- ✓ Daha çok ansiklopedilerde, bilimsel kitaplarda ve ders kitaplarında kullanılır.
- ✓ Gereksiz söz tekrarına, ses akışını bozan, söylenmesi güç sesler ve kelimelere yer verilmez.

SANATSAL METİNLER

- ✓ İnsanların iç dünyasında zevk uyandırmak ve onları etkilemek için oluşturulur.
- ✓ Üslup ve anlatım kaygısı ön plandadır.
- ✓ Dil daha çok sanatsal işlevde kullanılır.
- ✓ Çağırışım ve duygu değeri yüksek olduğundan okuyucuların yeni ve farklı anlamlar çıkarmasına elverişlidir.
- ✓ Kurmaca bir yapısı olan sanatsal metinlerde bireysel yönü öne çıkan, şiirsel ve imgesel bir dil kullanılır.
- ✓ Yan anlam değeri taşıyan, mecaz anlama gelen ve okuyucunun yorumuna göre yeni anlamlar kazanan ifadelere yer verilir.

ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR

1. *Hamlet*'i zaman zaman tekrar okuyup tepkimizi kâğıda dökmek yaşam öykümüzü yazmak gibi olur çünkü biz yaşamı daha yakından tanıdıkça Shakespeare, bildiklerimiz üstüne farklı yorumlar getirir.

Bu cümleyle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaşam hakkında tecrübe edinmenin en kolay yolunun kitaplardan geçtiği
B) Bireysel tecrübeler arttıkça okumalardan çıkarılan anlamların çeşitlendiği
C) Okurun her kitapta kendi yaşamından parçalar bulup yazarla bağ kurabildiği
D) Okurun kültürel birikiminin, okuma ediminden aldığı hazı yoğunlaştırdığı
E) Kitapların yeniden yorumlanmasında modern çağın beklentilerinin öne çıktığı

(2020 - AYT)

2. Bilim tarihi, yanlış önermelerin tarihidir. Fakat düşüncenin gelişimine işaret eden bu önermeler, dikkate değer bir üretkenliğe sahiptir. Belirli düzeyde doğruluk payı içeren bu önermeler insan ve doğa hakkında nesnel olarak geçerli bilgiye ulaşmak için ortaya konulan rasyonel görüşlerdir. Bunlar gibi, insana ve topluma dair çok sayıda temel görüş ilk ifadelerini mitlerde, peri masallarında ve birkaç kuşak sonra doğru olmadığı kanıtlanan bilimsel varsayımlarda bulmuştur.

Bu parçaya göre "yanlış önermeler"le ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Kişiden kişiye değişkenlik göstermesi benimsenmesini güçleştirmiştir.
B) İleri sürülen bilgilerin doğruluğunu sınamak için ortaya çıkmıştır.
C) Sözlü kültür ürünlerinin kalıcılığını sağlamada etkili olmuştur.
D) Kuşaktan kuşağa aktarılması güvenilirliğini ve doğruluğunu artırmıştır.
E) Fikirlerin olgunlaşip değer kazanmasında önemli bir rol oynamıştır.

(2020 - AYT)

3.

Eser Adı	Eser Özelliği
I. <i>Divân-ı Hikmet</i>	<ul style="list-style-type: none"> Ahmet Yesevi ve dervişleri tarafından öne çıkarılan bir türe ait şiirlerin toplandığı eser olarak bilinir. Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan bu eser, Türkçe-Arapça sözlük niteliğindedir. Birçok hikâyeden oluşan bu eser, Oğuzların sosyokültürel hayatını kurgusal bir anlatımla ele alır.
II. <i>Muhakemetü'l Lugateyn</i>	
III. <i>Atabetü'l Hakayık</i>	
IV. <i>Dede Korkut Kitabı</i>	
V. <i>Divânu Lugâti't-Türk</i>	

Yukarıdaki eser adları ile özellikleri eşleştirildiğinde hangi iki eser adı dışta kalır?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III
D) III ve V E) IV ve V

(2020 - AYT)

4. Hemingway gibi bir yazarın söyledikleri kadar söylemedikleri de önem taşır. Yazılardaki yoğunluğu hem kelimeleriyle hem de sessizliğiyle sağlar. Hemingway'in kendi deyimiyle buz dağına benzettiği yazıları, ilk bakışta kendisini kolayca ele vermez.

Bu parçaya göre Hemingway'in yazılardaki en belirgin özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Özgün bir bakış açısı taşıması
B) Hayal öğelerinden yararlanması
C) Anlam derinliğine sahip olması
D) Üretimi için uzun zaman gerektirmesi
E) Okuyucunun ilgi alanına girmesi

(2018 - AYT)

5. Toplum ile sanat arasında öyle bir bağ vardır ki bir toplumun bütün özelliklerini onun sanatsal birikiminde okumak mümkündür. Sanat, sanatçının iç dünyasını dışa yansıtan ayna olduğu gibi, toplumların da aynasıdır. Sanatçı içinde bulunduğu toplumu etkilemekle kalmaz, toplumsal koşullardan da büyük ölçüde etkilenir. Bu denge kurulup işlediği toplumlarda, birikim ve değerler gelecek kuşaklara sanat aracılığıyla taşınabilir.

Bu parçadan hareketle aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Her sanat eseri bir ruhun ifadesi, bir şahsiyetin göstergesidir.
B) Sanatçı toplumun değişim ve dönüşümüne öncülük edebilecek bir konumdadır.
C) Toplumların geçmişine ait özellikler ve gelişmeler sanat eserlerinde gözlemlenebilir.
D) Sanat ve toplum arasında göz ardı edilemeyecek kadar güçlü bir ilişki vardır.
E) Gelecek nesillerin beğenisi sanat eserinin tasarımında belirleyicidir.

(2017 - YGS)

6. **Aşağıdakilerden hangisi "Sanat sanat içindir." anlayışıyla uyumlu bir ifade değildir?**

- A) Sanat, ahlaki ve dini ölçütlere göre değerlendirilemez, özerk ve kıyas kabul etmez bir alandır.
B) Şiir, bil dil, bir söz sanatıdır; dil içinde dil oluşturma işidir.
C) Sanatı değerlendirmek yalnız onun dilini konuşabilenlere özgüdür.
D) Sanat sadece ondan zevk alındığı için yapılır; dünyayı hoşnut etmek veya onu değiştirmek için değil.
E) Sanattan hayatı ve dünyayı sökün atarsak ondan hiçbir şey anlayamayız.

(2015 - LYS)

7. Genellikle bir sanat değeri taşımayan bu nedenle de edebî bir tür sayılmayan; öğretilme, tanıtma ve tasvir etme amacı taşıyan; konuları bakımından bir bölgeyi, bir eşyayı veya bir insanı işleyen ----, son yıllarda gazeteyle birlikte yaygınlaşmıştır. Görüntülü iletişim araçlarının hayatımıza girmesiyle beraber bu tür, ayrı bir mahiyet kazanarak televizyon ve sinemaya taşınmıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) konferans B) sempozyum C) röportaj
D) açık oturum E) panel

(2016 - LYS)

8. I. Tez ve antitez şeklinde savunulabilecek bir konu belirlenir.
II. En az üçer kişiden oluşan iki grup vardır.
III. İkna edici bir üslup ve çarpıcı örnekler kullanılır.
IV. Grup başkanları, konuşmacıların ardından söylenenleri özetler.

Yukarıda özellikleri verilen sözlü anlatım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Konferans
B) Münazara
C) Açık Oturum
D) Forum
E) Panel

(2013 - LYS)

9. İslamiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatıyla ilgili aşağıdaki yargıların hangisinde bilgi yanlış vardır?

- A) Sürgün avlarına sığır, kurban törenlerine şölen, yas törenlerine yuğ denirdi.
B) İlk ürünleri arasında koşuk ve sagu ile atasözünü özelliği taşıyan savlara yer alıyordu.
C) Şiirler hece ölçüsüyle yazılır, nazım birimi beyittir; uyak düzeni bakımından ise halk edebiyatındaki koşmaya benzer.
D) Koşuklarda doğa güzellikleri, günlük yaşam, av eğlenceleri anlatılan ölen bir kişinin arkasından söylenen yas şiirlerine ise sagu denirdi.
E) Ozanlar şiirlerinde, içinde yaşadıkları toplumun çeşitli gerçeklerini, inançlarını, görüşlerini değişik biçimlerde dile getirirdi.

(2012 - LYS)

10. Aşağıdakilerden hangisi yazınsal değer taşıyan bir yapıtın popüler yapıtlardan farkları arasında sayılamaz?

- A) Tek boyutlu bakış açısı yerini çok boyutluluğa bırakır.
B) Biçim ve içerik yönünden kolay anlaşılır olma amacı güdümez.
C) Değişik yorumlara açık olma niteliği taşıyabilir.
D) Anlatılanların büyük ölçüde günlük yaşamdan kesitler ve esintiler taşıması düşündürür.
E) Her düzeyden okura seslenme yönünden kaçınılır.

(2011 - LYS)

11. Aşağıdaki parçaların hangisinde yazınsal bir söylem vardır?

- A) Her kuşak, kendinden sonraki kuşakta eğitim düzeyinin düşmesinden endişe duyar. Sümer Uygarlığından kalma, insanlık tarihinin en eski metinlerinden biri sayılan 4000 yıllık kısa bir metin, gençlerin önceki kuşağa kıyasla çok cahil olmasından yakınıyor.
B) Sağlıklı insanlardaki motor beceriler neredeyse kusursuzdur. Bu yüzden bisiklet sürme, buzda kayma, kayak yapma, ip atlama, otomobil kullanma gibi beceriler bir kez edinildikten sonra bir daha yitirilmez. On yıl ara verdiğimizde bile pek çaba harcamaksızın bunları tekrar kazanabiliriz.
C) Bitkiler dünyasında ilginç benzerliklere rastlanabilir. Söz gelişi 'ginseng' ve 'adamotu' insan şeklini andırır. Bazı kestane filizlerinde gülümseyen yüz görmek olasıdır. Kulak mantarı, gerçekten de kulağa benzeyen bir yapıdadır.
D) Eski kültürlerle ait halk öyküleri hemen herkesçe binen öğeler içerirdi. Örneğin yılın beli bir gününde hangi yıldız kümelerinin yükseleceği, birbirine kavuşan sevgililer düşünülerek anımsanabilirdi. Göğün tanınması, ekim yapmak ve ekin toplamak için gerekli olduğundan, bu tür öykülerin uygulamadaki değeri büyüktü.
E) Turna katarları geçiyordu gölün üstünden gölgeleri mavîye düşerek. Van Gölü günün her anında bir renk cümbüşüyle yunup arınıyordu. Sanki göl bir anda som turuncuya kesmiş, bir turuncu şimşek gün döngüsünden girmiş gün batısından çıkmış.

(2011 - LYS)

12. (I) Onun şiirlerinde, masal, şiir, deyiş gibi halk edebiyatı ürünlerinin etkisi görülür. (II) Halk diline yaklaşmaya da özen gösteren bu sanatçının dizeleri toprak kokan yağmur damlaları gibidir. (III) Satırların arasından dökülür okuyucunun duygu dünyasına. (IV) Davetkârdır, sizi kendi dünyasına yavaşça çekip alır. (V) O sesi ne zaman duydunuz, eşığı ne zaman geçtiniz, anlamazsınız bile. (VI) Bu anlamda, resimleri de şiirleriyle büyük benzerlik gösterir sanatçının.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangilerinde sanatlıca bir söyleyiş yoktur?

- A) I. ve IV. B) I. ve VI. C) II. ve V.
D) III. ve IV. E) V. ve VI.

(2010 - LYS)

13. Aşağıdakilerin hangisinde boş bırakılan yere araç içindeki sözcük getirilirse tanım yanlış olur?

- A) ---- yazarın herhangi bir konu üzerinde kesin sonuçlara varmadan, kişisel görüş ve düşüncelerini senli benli bir anlatım içinde verdiği yazı türüdür. (Makale)
B) ---- ünlü kişilerin yaşamlarını, yaptıklarını, yaşadıkları döneme katkılarını anlatan yazı ve kitaplara denir. (Biyografi)
C) Bir kimsenin kendi yaşam öyküsünü kendisinin yazıp anlattığı yapıtlara ---- denir. (otobiyografi)
D) Bir topluluk önünde belirli bir konuda yapılan etkili ve inandırıcı konuşmalara ---- denir. (nutuk)
E) Bir yazarın, başından geçen ya da tanık olduğu olay ve olguların bilgilerine, gözlemlerine dayanarak anlattığı yazı türüne ---- denir. (anı)

(2007 - ÖSS)

ŞİİR BİLGİSİ

ŞİİR TÜRLERİ

Pastoral Şiir

- ✓ Kır ve doğa sevgisi, orman, yayla, dağ, çoban ve köy yaşamını; bunlara duyulan özlemi anlatan şiir türüdür.
- ✓ Bu şiirin kurucusu eski Yunan edebiyatında Theokritos'tur (MÖ 3. yüzyıl).
- ✓ Pastoral şiir "idil" ve "eglog" olmak üzere ikiye ayrılır.
 - **İdil:** Şairin doğa karşısındaki duygularını tek başına anlattığı pastoral şiir türüdür.
 - **Eglog:** Şairin duygularını bir çobanla karşılıklı konuşuyormuş gibi anlattığı pastoral şiir çeşididir.

Didaktik Şiir

- ✓ Bilgi vermek, öğüt vermek gibi amaçlarla yazılan şiir türüdür.
- ✓ Asıl amacı bilgi veya öğüt vermek olduğundan sanatsız, sade bir dili vardır.
- ✓ Duygudan çok, düşünce ön plandadır.
- ✓ Didaktik şiirin tarihi eski Yunanistan'a dayanır.
- ✓ Hesiodos (MÖ 8. yüzyıl) düşüncelerini, kolayca akılda kalması amacıyla şiirin olanaklarından yararlanarak bu türde kaleme almıştır.

Satirik Şiir

- ✓ Toplumdaki kusurları ve düzensizlikleri eleştirel bir şekilde işleyen şiir türüdür.
- ✓ Şairler eleştirilerini alaycı, mizahi bir şekilde, iğneleyici sözlerle ve okuyanları eğlendirerek yaparlar.
- ✓ Satirik şiire Halk edebiyatında "taşlama", Divan edebiyatında "hiciv", modern edebiyatta ise "yergi" adı verilir.

Lirik Şiir

- ✓ Aşk, ayrılık, hasret, özlem, ölüm gibi duygusal konuları işleyen şiirlerdir.
- ✓ Lirik şiirin ilk ustaları eski Yunanistanlı sanatçılar Sappho (MÖ 612) ve Alkaios'tır (MÖ 6. yüzyıl).

Dramatik Şiir

- ✓ Eski tiyatrodaki kullanılan şiir türüdür.
- ✓ Batı edebiyatında Corneille, Racine, Shakespeare bu türün örneklerini vermişlerdir.

Epik Şiir

- ✓ Kahramanlık, yiğitlik gibi konuları işleyen ve destansı özellikler gösteren şiir türüdür.
- ✓ Okuyanda coşku, yiğitlik duygusu uyandırır.
- ✓ "Hamsî şiir" adıyla da bilinmektedir.
- ✓ Epik şiir türünün ilk örneği Homeros'un derlediği "İlyada" ve "Odyssea" destanları kabul edilir.

ŞİİRDE BİÇİM (AHENK) UNSURLARI

Nazım Birimleri

- ✓ Mısra
- ✓ Beyit
- ✓ Dörtlük
- ✓ Bent

Redif

Asonans

Ölçü (Vezin)

- ✓ Hece ölçüsü
- ✓ Aruz ölçüsü
- ✓ Serbest ölçü

Aliterasyon

Nakarat

Kafiye (Uyak)

- ✓ Kafiye Çeşitleri
 - ◆ Yarım kafiye
 - ◆ Tam kafiye
 - ◆ Zengin kafiye
 - ◆ Tunç kafiye
 - ◆ Cinaslı kafiye

Kafiye Şeması

- ✓ Düz kafiye
- ✓ Çapraz kafiye
- ✓ Sarma kafiye
- ✓ Örüşük kafiye
- ✓ Mâni tipi kafiye

Kelime Tekrarları

NOT!

Redif, dize sonlarında tekrarlanan, "aynı görevdeki" ekler veya aynen tekrarlanan sözcükler ve söz öbekleridir. Kafiye ise şiirde iki veya daha çok dize arasındaki "farklı anlam ve görevdeki" seslerin, kelimelerin benzerliğidir. Yarım kafiye tek ses benzerliğine, tam kafiye iki ses benzerliğine, zengin kafiye ikiden fazla ses benzerliğine dayanan kafiye'dir.

NOT!

Tunç kafiye, kafiyeyi oluşturan sözcüklerden birinin, diğer sözcüğün içinde tam olarak yer almasıyla oluşan kafiye'dir. Cinaslı kafiye dize sonlarındaki söylenişleri aynı, anlamları farklı sözlerin oluşturduğu kafiye'dir.

NOT!

Düz uyak dizelerin beyitlerde "aa, bb, cc..."; dörtlüklerde "aabb, aaaa, aaab" biçimlerinde kafiyeleşmesidir. Çapraz uyak dizelerin "abab" biçiminde kafiyeleşmesidir. Sarma uyak dizelerin "abba" biçiminde kafiyeleşmesidir. Mani tipi uyak dizelerin "aaba" biçiminde kafiyeleşmesidir. Örüşük uyak dizelerin "aba bcb cdc d" biçiminde kafiyeleşmesidir.

NAZIM BİÇİMİ (NAZIM ŞEKLİ)

Nazım biçimi, şiirin nazım birimi, ölçüsü ve uyak örgüsüne göre kazandığı biçimsel özelliklerin genel adıdır.

TÜRK ŞİİRİNDE KULLANILAN NAZIM BİÇİMLERİ

I. Halk Şiiri

- ✓ Anonim Halk Şiiri
 - ◆ Mâni, Türkü
- ✓ Âşık Tarzı Halk Şiiri
 - ◆ Koşma (koçaklama, taşlama, güzelleme, ağıt), Semai, Varsağı, Destan

II. Divan Şiiri

- ✓ Beyitlerle Kurulanlar
 - ◆ Gazel, Kaside, Mesnevi, Kıt'a, Müstezat
- ✓ Dörtlüklerle Kurulanlar
 - ◆ Rubai, Murabba, Tuyuğ, Şarkı
- ✓ Bentlerle Kurulanlar
 - ◆ Muhammes, Müsebba, Mütessa, Müseddes, Müsemmen, Muaşşer, Taştir, Terkibibent, Terciibent, Tahmis...

III. Batı Etkisindeki Türk Şiiri

- ✓ Sone, Terzarima, Triyole, Balat, Serbest nazım

NOT!

Şiirin nazım biçimi belirlenirken şekline ait özellikler (nazım birimi, kafiye düzeni, ölçü vb.); nazım türü belirlenirken içerik (konu, tema vb.) esas alınır.

NOT!

Bazı halk şairleri aruz vezniyle "divani, selis, semai, kalenderi, satranç, vezniher" adı verilen nazım şekilleriyle şiirler yazmıştır.

NAZIM TÜRÜ

Nazım türü, bir şiirin işlediği konuya göre aldığı isimdir.

TÜRK ŞİİRİNDE KULLANILAN NAZIM TÜRLERİ

İslamiyet Öncesi Türk Şiiri

Sagu, Destan, Koşuk

Halk Şiiri

Anonim Halk Şiiri

Ninni, Ağıt, Tekerleme, Destan

Âşık Tarzı Halk Şiiri

Güzelleme, Koçaklama, Taşlama, Ağıt

Dini-Tasavvufi Halk Şiiri

İlahi, Nefes, Deme, Nutuk, Şathiye, Devriye

Divan Şiiri

Tevhit

Münacat

Naat

Mersiye

Methiye

Hicviye

Fahiye

NOT!

Şiirde Tema: Her eserin bir yazılış amacı vardır. Eserde iletilmek istenen mesaj "tema" denir. Bir şiirde yoğun olarak işlenen duygular ve hayaller şiirin temasını oluşturur

NOT!

İmge: Şairin şiiri yazarken kendine özgü bir şekilde zihninde oluşturduğu görüntüye "imge" denir.

SÖZ SANATLARINA (EDEBÎ SANATLAR) TOPLU BAKIŞ

Teşbih (Benzetme)

İstiare (Eğretileme)

Mecazımürsel (Ad Aktarması)

Teşhis (Kişileştirme)

İntak (Konuşturma)

Hüsnütalil

Mübalağa (Abartma)

Kinaye

Tariz (Dokundurma)

Tezat (Karşıtlık)

Tevriye (Çift Anlamlılık)

Tecahülûarif (Bilmezlikten Gelme)

Tenasüp (Uygunluk)

İstifham (Soru Sorma)

Telmih (Hatırlatma)

Leffüneşr

İrsalimesel

Tekrir (Yineleme)

Tedric (Derecelendirme)

Rücu (Geriye Dönüş)

Terdit (Şaşırtma)

Nida (Seslenme)

Cinas (Sesteşlik)

Akrostiş

Aliterasyon

Asonans

1. İş gelmez elinden gitmez bir kâre
Aslında neslinde giymemiş hâre
Sandığı gömleksiz duran mekkâre
Bedestene gelir kaftan beğenmez
Bu dörtlük, içerik açısından aşağıdaki şiir türlerinden hangisine örnek verilebilir?

A) Epik B) Satirik C) Lirik
D) Didaktik E) Pastoral

(2019 - AYT)

2. I. Dedim dilber yanakların kızarmış
Dedi çiçek taktım gül yarasıdır
Dedim tane tane olmuş benlerin
Dedi zülfüm değdi tel yarasıdır
II. Sabahtan uğradım ben bir güzele
Dedim mahmur musun söyledi yok yok
Ak ellerin boğum boğum kınalı
Dedim bayram mıdır söyledi yok yok

Aşağıdakilerden hangisi numaralanmış bu dörtlüklerin ortak özelliklerinden biri değildir?

A) 11'li hece ölçüsünün kullanılması
B) Benzer temaların işlenmesi
C) Nazım şeklinin koşma olması
D) Ahenk unsuru olarak redife yer verilmesi
E) Tecahülârif sanatından yararlanılması

(2019 - AYT)

3. Ahu gözlü dilber sana ne ettim
Sevdanın elinden tükendim bittim
Her ne ettim ise kendime ettim
Kerem gibi her gün yandıkça tüttüm
Dertlerimi sürü eyleyip güttüm
Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Pastoral bir şiir türünden alınmıştır.
B) Ahenk unsuru olarak redif kullanılmıştır.
C) Düz kafiye şemasından faydalanılmıştır.
D) Birden fazla edebî sanattan yararlanılmıştır.
E) Nazım türü bakımından güzellemedir.

(2019 - AYT)

4. Gündelik yaşamın önemli bir parçası olan mutfak kültürü, divan şiirine de yansımıştır. Osmanlı mutfağının zenginliğini yansıtan baklava, güllaç, işkembe çorbası, biryan, musakka, yahni gibi geleneksel yemekler ve tatlılar, divan şairlerinin hayal dünyasında çeşitli anlamlar kazanmıştır.

Bu parçaya göre aşağıdaki beyitlerden hangisi, Osmanlı mutfak kültürünü temsil eden bir örnek olamaz?

A) Giceyle uyhuda mekteb hâcesinin gözine
Sahan böreği ile baklava gelir görünür
B) Yahni ile turşî-i şalgam verir inşâna ferah
Girde balık çorbası hem virdi zarîfâne ferah
C) N'ola kılsam leb-i dildâr için âh
Kanı âlemde birbî-dûd helvâ
D) Dün tabîbe derd-i dilden bir devâ sordum didi
Gam yemeden özge bu derdün devâsın bilmedüm
E) İderse ehl-i meclis n'ola ikrâm
Begayet pühtedir yahni degül hâm

(2019 - AYT)

5. **Bir kişiyi, bir durumu veya olayı yermeye, toplum aksayan yönlerini göstermeye yönelik şiirler yazan Nef'i, aşağıdaki şiir türlerinin hangisiyle ilişkilendirilebilir?**

A) Didaktik B) Satirik C) Pastoral
D) Epik E) Lirik

(2012 - LYS)

6. Körfezdeki dalgın suya bir bak, göreceksin:
Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde;
Mehtâb... iri güller... ve senin en güzel aksin...
Velhâsil o rü'yâ duruyor yerli yerinde!

Bu dizeler ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Şiirde ahenk unsurlarına yer verilmiştir.
B) Çapraz kafiye düzeninde yazılmıştır.
C) Yaşama sevinci teması işlenmiştir.
D) Kişileştirmeye başvurulmuştur.
E) Görsel öğelere yer verilmiştir.

(2018 - AYT)

7. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde, ayrıca içinde verilen edebî sanat yoktur?**

A) Aramazdık gece mehtâbı yüzün parlarken
Bir uzak yıldıza benzerdi güneş, sen varken
(Tenasüp)
B) Gül gülse dâim ağlasa bülbül acep değil
Zîrâ kimine ağla demişler kimine gül
(Tezat)
C) Yûsuf u gerçi görenler ellerin kestiler
Gün yüzün gördü senin şakk oldu bedrin ayası
(Telmih)
D) Sen akşamlar kadar büyüdü, sıcak Rüyâlarım kadar sâde güzeldin
(Teşbih)
E) Senin yanındayken, avuçlarımda Suda sabun gibi eriyor zaman
(Teşhis)

(2018 - AYT)

8. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir ulama vardır?**

A) Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer
B) Gönüldendir şikâyet kimseden faydamız yoktur
C) Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi
D) Bâki kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş
E) Ben tâ senin yanında dahi hasretim sana

(1997 - ÖYS)

9. Bülbülün aşkıdır dalda öttüğü
Çobanın sütedir koyun güttüğü
Toprağın Hâbil'i kabul ettiği
Şüphesiz yüzünün yumşaklığından
Bu dörtlükle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Telmih sanatına başvurulmuştur.
B) Sarma kafiye düzeninde yazılmıştır.
C) Redife yer verilmiştir.
D) Yarım kafiye kullanılmıştır.
E) 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

(2018 - AYT)

10. Hasret çekerek uğruna ölmek de kolaydı.
Görmek seni eğer ukbâdan mümkün olaydı.
Hâlâ yaşıyor gizlenerek ruhuma 'Kaabil'
İmkânı bulunsaydı bütün ömre mukabil
Sırretmeye elden seni bir perde olurdu.
Toprak gibi her çiğnediğin yerde olurdu.

Bu dizelerde, aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Dramatik B) Lirik C) Pastoral
D) Didaktik E) Epik
(2013 - LYS)

11. Kaman civarına bahar gelince
Yıkılır ovoidan yörük çadırları,
Yücesinde pare pare duman tutmuş
Düldül Dağ'ın yaylasında mekân kurulur.
Hoş gelmişsin ilkbahar!
Nisan ayı içinde donanır dağlar,
Donanır yeşilinden, alından

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü nitelikler ağır basmaktadır?

- A) Lirik B) Pastoral C) Epik
D) Didaktik E) Dramatik
(2006 - ÖSS)

12. Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara hâlini kimse sormuyor
Padişah sikkesi selam vermiyor
Kefensiz kalacak ölümümüz bizim
- Bu dörtlükle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?**

- A) Yarım kafiye kullanılmıştır.
B) Duraklı 11'i hece ölçüsüyle yazılmıştır.
C) Soyutlamaya yer verilmiştir.
D) Satirik nitelikler taşır.
E) Kafiye şeması "aaab" biçimindedir.
(2013 - LYS)

13. Aşağıdakilerin hangisinde verilen dizelerde uyak (kafiye) kullanılmamıştır?

- A) Selam olsun karanfilin alına
Selam, tomurcuklu defne dalına
B) Bu bohça, duygunun coşkunun selidir
İçimi coşturan bahar yelidir
C) O gün gelsin şöyle bir yarış olsun da gör
Dünyayı hele sen bir barış olsun da gör
D) Öpe öpe uyandırdım, şiir yaptım sözcükleri
Savaşta kalemime kurşun yaptım sözcükleri
E) Değirmen değirmen, beni de öğüt
Ben meyvesiz ağaç, yürüyen söğüt
(2007 - ÖSS)

14. Hayır, hayal ile yoktur benim alışverişim;
İnan ki her ne demişsem görüp de söylemişim.

Bu iki dizeden, şiirin bütünü ile ilgili özelliklerden hangisi kesin olarak saptanabilir?

- A) Nazım biçimi B) Kafiye düzeni
C) Ölçüsü D) Konusu
E) Yazıldığı dönem
(1986 - ÖYS)

15. Gül gülse dâim ağlasa bülbül aceb degül
Zîrâ kimine ağla demişler kimine gül
- Aşağıdakilerden hangisinde kullanılan uyak türü yukarıda verilen beyittekiyle aynıdır?**

- A) Onlar, o hiçbir şeyden yapılmamış adamlar
Üşümüş, yorgun ve bütün gün adres soranlar
B) Göz seni görmeli ağız seni söylemeli
Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli
C) Derdim var beller gibi
Söylemem eller gibi
D) Zannetme ki şöyle böyle bir söz
Gel sen dahi söyle böyle bir söz
E) Yalnız atlar yıkılır düzlerde suya özlemlerinden
Bir ben miyim yalnızlığa yenilen sen,
sen, sen
(2011 - LYS)

16. Aşağıdakilerden hangisinde tam uyak vardır?

- A) Çiğdemin menekşen kokar
Güzeller göğsüne takar
B) Kuş olsam gezsem havayı
Arayıp bulsam yuvayı
C) Geldim o dost ilinden
Koka koka gülünden
D) Birin bilir birin bilmez
Bu dünya kimseye kalmaz
E) Arı vardır uçup gezer
Teni tenden seçip gezer
(1998 - ÖYS)

17. Aşağıdakilerden hangisinde verilen dizelerde redif yoktur?

- A) Ey, genç kanı kaynayan pınar
Ey, altında yatıp kaldığım çınar
B) Uzaktan görenler yine aldanır
Gözlerde bir hayal gibi canlanır
C) Ey, kumrulu bahçem, sümbüllü bağım
Ey, bülbüllü derem, mineli dağım
D) Yatıyor can evimde hep o sonsuz emeller
Gönlüme dokunmadı göğsümü yırtan eller
E) Akşam sanki boşluk içime dolar
Dağların cilası gittikçe solar
(1995 - ÖYS)

18. I. Rüyan, pınarlarda buğulanan nur
II. Sevgin, sırma sırma dökülen şafak
III. Senin için ekin öpüyör yağmur
IV. Senin'çin tarlada büyüyor başak
- Bu dörtlükle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

- A) I. ve III. dizeler birbirleriyle tam uyaklıdır.
B) I. ve III. dizeler ile II. ve IV. dizeler arasında çapraz uyak vardır.
C) Dize sonlarında redif yoktur.
D) Ölçüyü tutturmak için ünlü düşmesinde başvurulmuştur.
E) Dizelerin tümü 4+4+3 duraklıdır.
(2008 - ÖSS)

19. Aşağıdaki beyitlerin hangisinde redif vardır?

- A) Bir garip rüya rengiyle
Rüzgârdaki yaprak bile
- B) Savrulmada gül şimdi havada
Gün doğmada bir başka ziyada
- C) Söylenmemiş aşkın güzelliğiyledir
Kâğıtlarda yarım bırakılmış şiir
- D) Bin bahçeli beldemizi yad ellere bıraktık
Gölgesinde barınacak tek ağacım yok artık
- E) Bizim mahalle de İstanbul'un kenarı demek
Sokaklarında yürünmez ki yüzme bil-meyerek

(1987 - ÖYS)

20. Aşağıdaki dizelerin hangisinde bir ulama vardır?

- A) Geçmiş zaman olur ki hayali cihan de-
ğer
- B) Gönüldendir şikâyet kimseden fayda-
mız yoktur
- C) Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi
- D) Bâki kalan bu kubbede bir hoş sadâ
imiş
- E) Ben tâ senin yanında dahi hasretim sana

(1997 - ÖYS)

21. Uzak, çok uzağız, şimdi ışıktan

Çocuk sesinden, gül ve sarmaşıktan
Dönmeyen gemiler olduk açıktan
Adımızı soran, arayan var mı?

Bu dördükle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hece ölçüsüyle yazılmıştır.
- B) Redif vardır.
- C) Uyak düzeni aaab'dir.
- D) "Yalnızlık"tan söz edilmektedir.
- E) Bir destandan alınmıştır.

(1998 - ÖYS)

22. Aşağıdaki beyitlerin hangisinde "cinas" vardır?

- A) Gönlümler oturdum da hüzünlendim o
yerde
Sen neredesin ey sevgili, yaz günleri ner-
de
- B) Kısmetindir gezdiren yer yer seni
Arşa çıksan akıbet yer yer seni
- C) Akşam lekesez, sâf, iyi bir güz gibi
akşam
Ta karşı bayırlarda tutuşmuş iki üç çam
- D) Gözlerin mahmûr olurmuş her zaman
Pek yamansın, pek yamansın, pek ya-
man
- E) Görmeden mecnunların sahrâdaki
cem'iyetin
Sevdiğim meşk-i nigâh eylersin âhûlar-
la sen

(1993 - ÖYS)

23. Aşağıdaki terimlerden hangisi manzum eserlerde anlam bütünlüğü taşıyan nazım birimlerinden biri değildir?

- A) Beyit B) Mısra C) Dörtlük
D) Cümle E) Bent

(1971 - ÜSS)

24. Ak tüylü köpektir koyun sürüsüyle

Seğirtir kaval sesinde sağa sola
Çobandır köyün yamacında
Yayar davarı da çömelmir
Meşe dallarının altına

Bu dizelerde aşağıdaki şiir türlerinden hangisine özgü bir nitelik vardır?

- A) Dramatik B) Epik C) Lirik
D) Didaktik E) Pastoral

(1991 - ÖYS)

25. Siz baksanız bir şey göremezsiniz

Benim yurdumdur orası
Ardıçlar, gürgenler, tozlu yollar
Tokatla Niksar arası

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Redif B) Uyak
C) Ölçü D) Eksilteli cümle
E) Dilek-koşul kipi

(1994 - ÖYS)

26. Rüzgâr tersine esiyor... Niçin?

Eski günler geri mi gelecek?

Yukarıdaki dizelerle,

- I. kozasında böcek
II. doğmak için
III. bildiği hayata
IV. kınıldıyor

sözlerinin tümü kullanılarak sarma kafiyeye düzeninde anlamlı bir dördlük kurulumak istenirse aşağıdaki kullanımlardan hangisi son iki dizeyi oluşturur?

- A) I.,II. IV.,III. B) III.,II. IV.,I. C) IV., I. III.,II.
D) IV., II. III., I. E) III., I. II., IV.

(1978 - ÜSS)

27. Güneş çekildi demin Gidene bak gidene
Doğdu bir cenk akşamı Güller sarmış dikene
Bu bütün günlerimin Mevlâ sabırlar versin
İçime denk akşamı Gizli sevdâ çekene

- I. 7'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur.
II. Uyak (kafiye) şemaları aynıdır.
III. Nazım birimleri aynıdır.
IV. Doğaya özgü öğelerden yararlanılmıştır.
V. Bir dilek belirtilmiştir.

Yukarıdaki numaralanmış bilgilerden hangileri verilen şiirlerin ortak özelliği değildir?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve V.
D) III. ve IV. E) IV. ve V.

(2010 - LYS)

TÜRK ŞİİRİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

Sözlü Dönem Şiiri (İslamiyetten Önceki Türk Şiiri)

Türklerin başlangıçtan İslam'ı kabul ettikleri 10. yüzyıla kadar ki şiiridir. Bu şiir, Türklerin göçebe yaşamı ve bozkır kültürü çerçevesinde anonim olarak şekillenir. Ozanlar (kam, baksı, şaman, oyun); şölen, sığır, yuğ adı verilen törenlerde kopuz eşliğinde doğaçlama şiirler söyler ve bu, sözlü bir şiir geleneği oluşturur.

Geçiş Dönemi Şiiri

Karahanlı Devleti İslam'ı kabul edince Türkler 10. yüzyıldan itibaren İslam dinine girmeye başlar. Bu önemli değişim, edebiyata da yansır. Hem İslam'dan önceki kavmi nitelikleri hem İslam kültürünü yansıtan bu yeni şiir, ilk ürünlerini 11 - 13. yüzyıllar arasında Karahanlı Türkçesi (Hakaniye Türkçesi) ile verir.

Halk Şiiri

Sözlü geleneklerden ve halkın kültüründen hareketle şekillenen, halka hitap eden edebiyata halk şiiri denir. Bu şiirin başlangıcı İslamiyet öncesi dönemlere kadar uzanır. İslam öncesi sözlü dönemde koşuk, sagu, destan gibi nazım şekilleriyle bu gelenek, 13. yüzyıldan itibaren Anadolu sahasında koşma, semai, destan, ilahi gibi nazım şekilleriyle devam etmiştir. Bu şiir "aşık tarzı halk edebiyatı", "dinî-tasavvufi halk edebiyatı" ve "anonim halk edebiyatı" olmak üzere üç kolda gelişmiştir. Bu gelenek İslami etkilerle zenginleşerek son dönemlere kadar sürmüştür.

Divan Şiiri

13. yüzyılda tema ve şekil olarak İslam kültürü çevresinde şekillenmeye başlayan Divan edebiyatı, 19. yüzyıla kadar etkili olur. Bu edebiyata şairlerin şiirlerini "divan" denen el yazması kitaplarda toplamasından dolayı "divan edebiyatı" denir.

Tanzimat Dönemi Şiiri

Osmanlı, 19. yüzyılda Batı karşısında iyice geriler. Mustafa Reşit Paşa, 3 Kasım 1839'da Gülhane Parkı'nda "Gülhane Hatt-ı Hümayunu" adlı "Tanzimat Fermanı"nı insanların önünde okur. Bu belge ile yeni bir düzene girilir ve her alanda Batı örnek alınır. 1860'ta başlayan Tanzimat edebiyatıyla birlikte Batı'yı örnek alan yeni bir şiir anlayışı başlar. Şiir, halka ulaşmanın bir aracı olarak görülür. Eski şiirin (divan şiiri) yerine yeni şiir inşa edilir.

Servetifünun Dönemi Şiiri

1896'da Rezaizade Mahmut Ekrem'in savunduğu "kulak için kafiye" ve Muallim Naci'nin savunduğu divan şiirindeki "göz için kafiye" anlayışı, edebiyat çevrelerinde "eski-yeni" tartışmasına yol açar. Rezaizade, *Servet-i Fünun*'un edebiyat dergisine dönüşmesini ve dergiye yazı işleri müdürü olarak Tefik Fikret'in gelmesini sağlar. Böylece "yenilik" ve Batı taraftarı gençler bu dergi etrafında toplanır, Servetifünun edebiyatı başlamış olur. Bu dönemde "eski" olarak değerlendirilen divan şiiri etkisini iyice yitirir, yeni Türk şiiri kesin bir başarıya ulaşır.

Fecriati Dönemi Şiiri

1908'de II. Meşrutiyet ilan edilir, "Kanun-ı Esasi" yürürlüğe girer. Oluşan bu özgürlük ortamında, 1909'da bir araya gelen bazı gençler "Fecriati" adıyla Türk edebiyatındaki ilk edebî topluluğunu kurar. Yeni topluluk, 1910'da *Servet-i Fünun* dergisinde "Fecriati Encümen-i Edebîsi Beyannamesi" başlığıyla Türk edebiyatındaki ilk edebî beyannamesini (bildiri) yayımlar.

Millî Edebiyat Dönemi Şiiri

Selanik'te çıkan *Genç Kalemler* dergisinde 1911'de Ömer Seyfettin'in *Yeni Lisan* adlı makalesi yayımlanır ve Millî Edebiyat akımı başlar. Bu akımın başlıca özellikleri; dilde yalınlık, halk edebiyatının şiir biçimlerinden yararlanma, hece ölçüsünü kullanma, konu seçiminde yerlilik olarak özetlenebilir.

Cumhuriyet Dönemi Şiiri

1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla başlar. Hece ölçüsü ve serbest şiir anlayı yerleşir, şiir çok geniş bir yelpazeye yayılır; Yedi Meşaleciler, Garip Hareketi, İkinci Yeniciler Hisarcılar, Toplumcu Gerçekçiler gibi değişik şiir anlayışları ve akımları ortaya çıkar. Millî şiir ve saf şiir anlayışı devam eder. 1980 sonrasında ise çok daha farklı anlayış şiirde temsil edilir. Bu dönemde halk şiiri de kendi çizgisinde varlığını devam ettirir.

DÖNEMİ	GENEL ÖZELLİKLERİ	AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ
SÖZLÜ DÖNEM (İSLAM ÖNCESİ) ŞİİRİ (... - 10. yüzyıllar)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Söyleyeni belli değildir. ✓ Somut bir söyleyiş benimsemiştir. ✓ Şiirler "kopuz" adlı sazla söylenmiştir. ✓ Törenlerde doğmuştur, müzikle iç içedir. ✓ Dörtlüklerle ve hece ölçüsüyle söylenmiştir. ✓ Daha çok, redif ve yarım kafiyeden yararlanılmıştır. ✓ Yabancı etkilerden uzak arı bir Türkçe kullanılmıştır. ✓ Daha çok doğa, aşk, savaş ve ölüm konuları işlenmiştir. 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Kopuzla şiir söyleme ◆ Hece ölçüsünü kullanma ◆ Doğal Türkçeyle söyleme ◆ Dize başı uyaklara yer verme ◆ Yarım kafiyeli söyleyişi benimseme
GEÇİŞ DÖNEMİ ŞİİRİ (11 - 13. yüzyıllar)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ İslamiyet öncesi kültür ile İslami kültür iç içedir. ✓ Hece ölçüsüyle birlikte aruz ölçüsü de kullanılmıştır. ✓ Arapça ve Farsça sözcükler kullanılmaya başlanmıştır. ✓ Hem dörtlük nazım birimi hem de beyit kullanılmıştır. ✓ Arap ve Fars edebiyatından bazı nazım şekilleri alınmıştır. ✓ Hem Uygur alfabesi hem de Arap alfabesi de kullanılmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Yeni nazım şekilleri kullanma ◆ Arapça, Farsçadan etkilenme ◆ Aruz ve heceyi birlikte kullanma ◆ Beyit ve dörtlüğü birlikte kullanma ◆ İslam ahlakını öğretmeye çalışma
HALK ŞİİRİ (13 - 20. yüzyıllar)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Çoğunlukla yarım uyak ve redife yer verilmiştir. ✓ Dörtlük nazım birimi ve hece ölçüsü tercih edilmiştir. ✓ Genellikle hecenin 7'li, 8'li, 11'li kalıpları kullanılmıştır. ✓ Aşk, ayrılık, ölüm, savaş, doğa, yiğitlik vb. konular işlenmiştir. ✓ İslamiyet'ten önceki Türk edebiyatının bir devamı niteliğindedir. ✓ Anonim şiir, Âşık şiiri ve Tekke-Tasavvuf şiiri olmak üzere üç kolda gelişmiştir. 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Başlık kullanmama ◆ Hece ölçüsünü öne çıkarma ◆ Halkın konuştuğu dili kullanma ◆ Dörtlük nazım birimini tercih etme ◆ Kulak için kafiye anlayışıyla söyleme
DİVAN ŞİİRİ (13 - 19. yüzyıllar)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Genellikle tam ve zengin kafiyeye yer verilmiştir. ✓ Arapça, Farsça sözcüklerle dolu, ağır bir dil kullanılmıştır. ✓ Dinî, tasavvufi konulara ve mecazi aşka ağırlık verilmiştir. ✓ Arap ve İran şiirinden alınan nazım şekilleri kullanılmıştır. ✓ Biçim güzelliğine ve parça bütünlüğüne önem verilmiştir. ✓ Aşk, sevgili, ölüm, ızdırap, şarap, övgü gibi konular işlenmiştir. 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Başlık kullanmama ◆ Aruz ölçüsünü esas alma ◆ Kafiyeyi göz için uygulama ◆ Beyit nazım birimiyle yazma ◆ Soyut ve bireysel konuları işleme ◆ Sanatlı dile, mazmunlara yer verme